

tussen

Duin & Dijk

Themanummer

Smient

Natuur in Noord-Holland. Jaargang 19

2020

Smienten in de Zaanstreek

De Zaanstreek is een belangrijk foerageer- en rustgebied voor de smient. Op basis van veertig jaar tellingen gaan we in op de aantallen en trends.

● Groep smienten op de Stootersplas, Het Twiske. Foto: Kees de Jager.

Werkgebied en telgegevens

Het werkgebied van de Vogelbeschermingswacht “Zaanstreek” beslaat de gemeenten Zaanstad, Wormerland, Oostzaan en delen van Amsterdam (Noorder IJ-plas), Landsmeer (Twiske) en Uitgeest (gedeelte Uitgeesterbroekpolder en de Krommenieër Woudpolder-Noord, inclusief de aangrenzende delen van het Uitgeestermeer). Binnen het werkgebied liggen drie Natura 2000-gebieden: Polder Westzaan, Wormer- en Jisperveld & Kalverpolder en Oostzanerveld & Twiske (samen met Ilperveld en Varkensland een Natura 2000-gebied). Polder Westzaan is niet aangewezen voor de smient. Vanaf het winterseizoen 1978-1979 worden de watervogels in de buitengebieden en wateren van de Zaanstreek (bijna) volledig dekend geteld in het kader van het Meetnet Watervogels van Sovon. In de eerste jaren werd in oktober t/m maart geteld. Later kwamen daar

nog september en (facultatief) april bij. Om een goede vergelijking over alle jaren te maken, worden voor dit artikel alleen de gegevens van oktober t/m maart gebruikt van de seizoenen 1978-79 t/m 2018-19; een reeks van 41 seizoenen!

Seizoensverloop

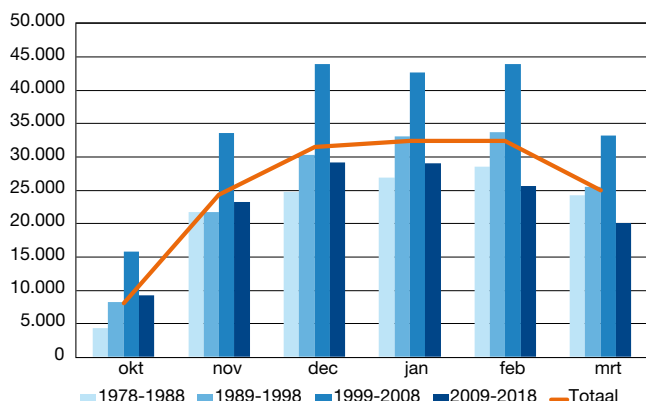
De eerste smienten verschijnen in september. Op basis van gegevens uit 1991-2019 zijn dat er niet meer dan 2000. In oktober stijgt het gemiddelde aantal de laatste tien jaar naar net onder de 10.000 vogels. Het grootste gedeelte van de vogels komt aan tussen half oktober en half november waarbij het gemiddelde oploopt naar 25.000. December, januari en februari zijn de piekmaanden in de Zaanstreek met tegenwoordig gemiddelden van 26.000 tot 29.000. Na februari volgt de eerste wegtrek met aantallen in maart van gemiddeld 20.000 vogels, minder dan in vorige decennia. Doordat gegevens van april nagenoeg ontbreken kan niet worden bepaald hoe snel de wegtrek

plaatsvindt. Dankzij waarneming.nl en ringmeldingen weten we dat er in april kleine aantallen smienten in de Zaanstreek aanwezig zijn. Meldingen na april ontbreken vrijwel en betreffen meestal verzwakte individuen.

Aantallen en ontwikkeling

In de winter is de Zaanstreek een waar paradijs voor de smient. Het maximale aantal per maand loopt uiteen van 19.000 vogels in het slechtste jaar (1989/90) tot 68.000 in het beste jaar (2004/05). Het gemiddelde aantal per maand ligt tussen de 11.000 en 46.000 vogels. In de periode 1978-1998 lag het gemiddelde aantal smienten tussen de 20.000 en 25.000 per maand met aanmerkelijk lagere aantallen (10.000-12.000 vogels) in de strenge winters van 86/87 en 89/90. Rond de eeuwwisseling lieten de aantallen een duidelijke stijging zien. Van 1999 tot 2006 lag het gemiddelde rond de 35.000 vogels per maand, in een drietal jaren zelfs boven de 40.000 vogels. Na 2006

● *Figuur 1. Gemiddelde aantallen smienten in de Zaanstreek per maand voor vier decennia.*

● *Vlucht smienten. Foto: Piet Zomerdijs.*

daalde het gemiddelde weer naar 20.000-25.000. Na 2015 trad een voorzichtig herstel op, waarbij de gemiddelden de laatste jaren net onder de 25.000 vogels per maand liggen. De Zaanse trend loopt hiermee redelijk in de pas met de landelijke (Sovon, 2020).

Smientengebieden

De gebieden met de hoogste aantallen smienten zijn de Uitgeesterbroekpolder (Noord), de Krommenieër Woudpolder, het Wormer- en Jisperveld (vooral noordwestelijk deel), de Enge Wormer, de Wijde-wormer en het Twiske.

Het Twiske neemt binnen deze gebieden een speciale plaats in. Waar de smienten in de andere gebieden zowel foerageren als slapen, fungeert het Twiske – en dan met name de Stootersplas, een recreatieplas in dit gebied – alleen als (dag)slaapplaats voor de smient. Op deze plas komen in de loop van de ochtend vanuit de omliggende gebieden groepen smienten aan om hier rustend de dag door te brengen. De hoogste aantallen worden dan ook meestal aan het eind van de middag bereikt (pers. med. Ron van der Hut). Dit is ook de plek met doorgaans de hoogste aantal-

len smienten, waarbij de Ramsar 1%-norm (>14.000 vogels) met regelmaat wordt overschreden. De andere gebieden kenmerken zich door een combinatie van grasland waarop zowel overdag als 's nachts gefoerageerd wordt en brede sloten of de nabijheid van een grote plas om te rusten. De mate waarin de smienten hier overdag foerageren lijkt vooral af te hangen van de mate van verstoring. Bij een eerste verstoring vluchten de smienten naar brede sloten, om eventueel later weer te gaan foerageren. Blijft de verstoring aanhouden dan vertrekken ze richting groter open water en keren ze de rest van de dag niet terug (eigen waarneming in de Krommenieër Woudpolder).

Dankwoord

Onze dank gaat uit naar alle tellers die al veertig jaar in de wintermaanden op pad gaan om de tellingen te verrichten. Zonder hen had dit artikel niet tot stand kunnen komen.

Kees de Jager
cb.de.jager@gmail.com
Els Floris
els.floris@kpnmail.nl

Literatuur

● SOVON, 2020. Smient. Verspreiding & trends. <https://www.sovon.nl/nl/soort/1790>.

● *Figuur 2. Seizoengemiddelde aantallen smienten in de Zaanstreek (oktober t/m maart).*

